

Literatur

1. Düwell, Henning: Der Fremdsprachenlerner., S. 166-171. In: Bausch, Karl-Richard / Christ, Herbert / Krumm, Hans-Jürgen (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht. Tübingen / Basel 1995.
2. Grell, Jochen / Grell, Monika: Unterrichtsrezepte. Weinheim / Basel 1989.
3. Heckhausen, Heinz: Motivation und Handeln. Berlin 1989.
4. Rheinberg, Falko: Lernmotivation. S. 360-365. In: Sarges, Werner / Fricke, Reiner: Psychologie für die Erwachsenenbildung. Göttingen 1986.
5. **Rheinberg, Falko: Motivation.** (= Grundriss der Psychologie. Bd. 6). Stuttgart 2006.
6. Spitzer, Manfred: Geist im Netz - Modelle für Lernen, Denken und Handeln. Heidelberg / Berlin 2000.
7. Vollmeyer, Regina / Brunstein, Joachim: Motivationspsychologie und ihre Anwendung. Stuttgart 2005.

УДК 378.147

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

О.С. Резунова, кандидат педагогічних наук

В статті розглядаються результати педагогічного експерименту з формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв. Порівняльний аналіз контрольної та експериментальної груп доводить ефективність запропонованої педагогічної технології з формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв. Доведено суттєвий вплив формувального експерименту на формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв, адже дані експериментальної групи після експерименту значно відрізняються від даних контрольної групи та від даних першого зрізу діагностики.

Крос-культурна компетентність, експериментальна та контрольна групи, методика, педагогічний експеримент.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців аграрної сфери потребує забезпечення відповідної системи освіти, яка спрямована на різнобічний розвиток майбутніх спеціалістів. Сьогодні науковці та педагоги переглядають традиційну професійну модель підготовки аграрія-економіста та приділяють увагу всебічно та гармонійно розвинутій особистості, здатній діяти на міжнародній арені, розробляють нові підходи до підготовки кадрів, необхідних

сучасному сільському господарству України. Формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв зумовлене необхідністю підготовки висококваліфікованого конкурентоздатного фахівця, налаштованого на міжкультурне спілкування та здатного працювати в умовах культурного різноманіття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій . Основи крос-культурного менеджменту складають дослідження таких вчених, як Г. Хофстеде, Ф. Тромпенаарса, Е. Холла, Ф. Клакхона й Ф. Стробека та ін. Їх праці постали основою досліджень багатьох вчених: В. Куриляк , О. Приятельчук , Л. Симонової та Л. Стровського, Т. Парфьонової та інших. Викликають значний інтерес також дослідження А. Садохіна, О. Леонтович, О. Сидоренко, де висвітлюється методика навчання міжкультурній комунікації, методологія комунікативних тренінгів. Особливості крос-культурної психології було розкрито в ґрунтовному дослідженні англійських вчених Д. Беррі, М. Сигалл, П. Дасен .

Мета статті – узагальнити результати формувального етапу експериментального дослідження щодо ефективності формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах

Виклад основного матеріалу дослідження. Експериментальним етапом нашого дослідження була організація та проведення формувального експерименту. З метою забезпечення можливості проведення формувального педагогічного експерименту, порівняння його результатів і перевірки ефективності моделі формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах ми виділили в межах дослідження два типи груп: контрольні та експериментальні.

При розподілі груп на експериментальні та контрольні враховували такі аспекти:

– кількісний склад: в експериментальній групі було 172 студенти, а в контрольній – 118;

– якісний склад груп за результатами вхідного тестування мав дуже незначні відмінності;

– в експериментальних та контрольних групах навчальний процес здійснювався одними й тими самими викладачами.

Вважаємо, що це забезпечило об'єктивність і валідність експерименту, допомогло зробити правильні висновки з отриманих результатів, визначити загальні закономірності процесу формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах.

З метою виявлення розуміння студентами необхідності формування крос-культурної компетентності нами було проведено опитування. На запитання про те, чи важливо сучасному фахівцеві-економісту аграрної сфери володіти крос-культурною компетентністю, лише 12% відповіли «так», 15% вважають, що достатньо лише знати іноземну мову для здійснення успішної міжкультурної взаємодії, 30% вважають, що міжкультурне спілкування являє собою взаємодію з представниками англомовних культур, але щодо необхідності знань невербальної мови, правил поведінки

«так» відповіли 35% опитуваних.

Результати проведеного опитування підтверджують думку про те, що значна частина майбутніх фахівців демонструє недостатньо високий рівень розуміння необхідності формування крос-культурної компетентності.

Вивчення контрольної та експериментальної груп на початку експериментальної роботи було необхідним для встановлення вихідних рівнів сформованості крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах.

Характеризуючи стан сформованості крос-культурної компетентності в студентів контрольної та експериментальної груп, звертали увагу на рівні сформованості мотиваційно-ціннісного, когнітивного та діяльнісного компонентів. З метою уточнення змісту виявлених критеріїв і показників сформованості крос-культурної компетентності майбутніх економістів проводили бесіди й інтерв'ю, здійснювали спостереження за змінами окремих показників завдяки спеціально організованим заходам. Перелічені критерії й показники виявлялись у взаємозв'язку та взаємозумовленості й визначали кількісний характер позитивних змін навчання студентів, які відбувались у процесі експериментальної роботи.

Для обраних груп – контрольної та експериментальної – на констатувальному етапі експерименту був характерний однаковий рівень сформованості крос-культурної компетентності, вони мали практично однакові знання та вміння за всіма критеріями: мотиваційно-ціннісним, когнітивним, діяльнісним.

В експериментальних групах, починаючи з першого заняття, постійно давали установку на засвоєння знань та оволодіння уміннями й навичками, значущими для формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів (усіх її компонентів); використовували ті засоби, які сприяли її формуванню. Позааудиторна робота включала підготовку повідомлень і рефератів, презентацій, залучення студентів до участі в науково-практичних конференціях і проектній роботі.

У контрольних групах навчальна й позанавчальна діяльність здійснювалася традиційно.

Ефективність комплексу педагогічних засобів впливу на формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах, розроблених для реалізації запропонованої моделі й використаних у формуальному експерименті, оцінювалася на основі порівняльного аналізу динаміки змін показників сформованості крос-культурної компетентності в студентів контрольної та експериментальної груп. При цьому ми виходили з того, що на етапі констатувального експерименту відмінності між групами щодо цих показників були статистично незначущими (табл. 2, 3, 4).

На контрольному етапі експерименту проводилася повторна діагностика з метою дослідження динаміки заявлених параметрів.

Важливим компонентом крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах є мотиваційно-ціннісний, тому ми приділяли увагу його розвитку й отримали такі результати.

Для діагностування зрушень у сфері мотивації професійної діяльності ми використовували методику опитувальника А. Меграбяна для виміру мотивації досягнення, модифіковану М. Магомет-Еміновим. Зміна мотивів у процесі формувального експерименту зумовила переорієнтацію студентів з мотиву уникнення невдачі на мотив прагнення до успіху, який на момент констатувального експерименту мали 61,6% опитуваних, а на етапі контрольного експерименту – лише 30%. Широке застосування запропонованих форм і методів навчальної та позанавчальної діяльності допомогло здійснити цілеспрямований вплив на мотиваційну сферу майбутніх фахівців та розвивати спрямованість студентів на мотивацію успіху.

Узагальнені дані констатувального й контрольного зрізів щодо рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного компонента студентів аграрних ВНЗ наведені в табл. 1

1. Рівні сформованості мотиваційно-ціннісного компонента крос-культурної компетентності

Рівень	КГ				Приріст	ЕГ				Приріст
	конст.		контр.			конст.		контр.		
	абс.	%	абс.	%	%	абс.	%	абс.	%	%
Високий	22	18,6	24	20,3	1,7	19	11	38	22,1	11,1
Середній	42	35,6	46	39	3,4	71	41,3	86	50	9,7
Низький	54	45,8	48	40,7	-5,1	82	47,7	48	27,9	-19,8
Усього	118	100	118	100		172	100	172	100	

Розвиток когнітивного компонента передбачав оволодіння знаннями про міжкультурне спілкування в навчально-виховному процесі, водночас застосовані для цього форми навчання сприяли й формуванню мотивації розвитку крос-культурної компетентності. У ході формувального етапу експерименту ми ставили за мету максимально використовувати зміст дисциплін, передбачених навчальним планом, без упровадження додаткових спецкурсів. Це рішення зумовлено тим, що студенти повністю завантажені, а подекуди й перевантажені основними навчальними дисциплінами, про що свідчив аналіз навчальних планів та розклад занять. На заняттях створювались ситуації, у яких набуті знання використовувались для вирішення певного нестандартного завдання або проблеми. Тим самим студентам надавалась можливість пережити ситуацію успіху, відчути себе здатними до успішного міжкультурного спілкування.

Знання майбутніх фахівців оцінювались за допомогою тестових завдань і контрольних робіт з точки зору повноти та міцності засвоєння понять.

При порівнянні даних, отриманих на початку й наприкінці педагогічного експерименту, ми дійшли висновку, що:

– відзначається зростання обсягу знань студентів експериментальних груп, що пояснюється застосуванням методів активно-пошукового навчання. Покращення результатів відбулося, насамперед, завдяки виконанню запропонованого комплексу завдань;

– підвищення рівня глибини засвоєння майбутніми економістами знань про міжкультурне спілкування позитивно позначилось на якості їхньої професійної підготовки.

Проведене нами спостереження засвідчило, що такий підхід до організації навчального процесу, коли студент стає не пасивним отримувачем професійних знань і професійно значущої інформації, а активним учасником навчально-виховного процесу, тобто його суб'єктом, сприяє розвитку професійного становлення в цілому і його когнітивного компонента зокрема. Проте під час проведення експериментальної роботи спостерігалися не тільки успіхи, а й певні труднощі, тому що частина студентів виявила відсутність готовності до таких форм навчання.

Насамперед, необхідно було виявити, на якому рівні сформовано систему знань студентів з проблеми крос-культурної компетентності, що було проведено на основі аналізу діагностичних контрольних робіт, які засвідчили якісні зміни знань. Динаміку результатів контрольних робіт з виявлення знань майбутніх аграріїв з досліджуваної проблеми, отриманих під час проведення констатувального й контрольного етапу експерименту, подано в табл. 2

2. Якість знань майбутніх економістів-аграріїв з проблеми крос-культурної компетентності

Групи (кількість студентів)	Отримано відповідей, %					
	Правильних повних		Правильних неповних		Неправильних	
	Конст. зріз	Контр. зріз	Конст. зріз	Контр. зріз	Конст. зріз	Контр. зріз
Експериментальна (172)	1,6	31	25,1	59,3	73,3	9,7
Контрольна (118)	1,4	3,2	24,3	28,2	74,3	68,6

Якісний аналіз результатів показав, що майбутні фахівці-аграрії обізнані з поняттям «крос-культурна компетентність»; оволоділи знаннями про його сутність, компоненти та функції; усвідомили пізнавальний потенціал міжкультурного спілкування; поповнили свій тезаурус; теоретично правильно обґрунтовують прийоми й засоби встановлення міжкультурних партнерських відносин у професійній сфері, запобігання та вирішення конфліктних ситуацій; розуміють особливості міжкультурної взаємодії фахівців аграрної сфери; орієнтуються у засобах невербальної комунікації; набули знань щодо психологічних аспектів міжкультурного спілкування, а також норм і правил етики міжкультурного спілкування. Значно зросла кількість правильних повних відповідей, що свідчить про дієвість запропонованої моделі формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах, цілеспрямованість педагогічного впливу, правильність обраних засобів і прийомів, які сприяють формуванню крос-культурної компетентності студентів аграрних ВНЗ.

Розрив у результатах пояснюється ефективністю дослідно-експериментальної роботи, у процесі якої студентів орієнтували на оволодіння крос-культурною компетентністю; обирали методи й засоби, зокрема, інте-

рактивні, які пробуджували у студентів інтерес до навчання і підвищували їхню пізнавальну активність на лекційних та семінарських заняттях; залучали їх до вирішення завдань професійної спрямованості з поступовим ускладненням, що вимагало не механічного відтворення, а творчого застосування

набутих знань; спирались на взаємодію всіх учасників педагогічного процесу. У зв'язку з цим і зросла якість знань студентів.

3. Рівні сформованості когнітивного компонента крос-культурної компетентності економістів-аграріїв

Рівень	КГ				Приріст	ЕГ				Приріст
	конст.		контр.			конст.		контр.		
	абс.	%	абс.	%	%	абс.	%	абс.	%	%
Високий	7	5,9	8	6,7	0,8	12	7	48	27,9	20,9
Середній	31	26,2	34	28,8	2,6	43	25	52	30,2	5,2
Низький	80	67,9	76	64,5	-3,4	117	68	72	41,9	-26,1
Усього	118	100	118	100		172	100	172	100	

Ефективність цілеспрямованого впливу на формування системи знань студентів з проблеми міжкультурного спілкування отримала підтвердження під час проведення опитування студентів експериментальних груп щодо їхніх уявлень про сутність крос-культурної компетентності. Зокрема, більше половини студентів (51,7%) вказали, що вважають міжкультурне спілкування невід'ємним складником професійної діяльності.

На початку експерименту студенти виділяли тільки кілька ознак, які характеризують крос-культурну компетентність, що свідчило про майже повну необізнаність їх із цим феноменом. У процесі експерименту студенти значно розширили свої уявлення, відносячи до неї:

- готовність до взаємодії з партнером (51,1%);
- володіння вміннями й навичками міжкультурного спілкування (42,1%);
- толерантність у ставленні до інокультурного партнера (35,2%);
- визнання рівноправності партнерів (28,9%);
- мовленнєвий етикет (18,6%).

Це свідчить про зрушення від поверхового розуміння феномену міжкультурного спілкування до більш глибокого.

Узагальнені дані констатувального й контрольного зрізів щодо рівнів сформованості когнітивного компонента міжкультурного спілкування майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах наведені у табл. 3, а діяльнісного – у табл. 4.

4. Рівні сформованості діяльнісного компонента крос-культурної компетентності економістів аграріїв

Рівень	КГ				Приріст	ЕГ				Приріст
	конст.		контр.			конст.		контр.		
	абс.	%	абс.	%	%	абс.	%	абс.	%	%
Високий	12	9,9	18	15,3	5,4	17	9,8	49	28,2	18,4
Середній	33	27,6	37	31,3	3,7	47	27,3	72	41,8	14,5

Низький	74	62,5	63	53,4	-9,1	108	62,9	52	30	-32,9
Усього	118	100	118	100		172	100	172	100	

Вважаємо, що позитивні зміни в експериментальних групах відбулися за рахунок постійного включення студентів у різні ситуації, які потребували вирішення завдань, наближених до майбутньої професійної діяльності в умовах міжкультурної комунікації.

Підсумовуючи покомпонентний аналіз змін у рівнях сформованості крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах, ми виявили, що в контрольній групі вони є несуттєвими. Узагальнення цих змін відображено в табл. 5

5. Порівняльний аналіз рівнів сформованості крос-культурної компетентності майбутніх економістів у вищих аграрних навчальних закладах

Рівень	КГ (118 осіб)				Приріст	ЕГ (172 особи)				Приріст
	конст.		контр.			конст.		контр.		
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	14	11,5	17	14,1	2,6	16	9,3	45	26	16,7
Середній	35	29,8	39	33	3,2	54	31,2	70	41	9,8
Низький	69	58,7	62	52,9	-5,8	102	59,5	57	33	-26,5

Дані експериментальної роботи дають підстави для висновку, що навчання студентів експериментальної групи з використанням переважно інтерактивних технологій навчання дало позитивні результати: майже за всіма показниками рівнів сформованості крос-культурної компетентності досягнення студентів експериментальної групи перевершують успішність студентів контрольної групи, у якій навчання проводилося з використанням традиційних технологій. Підбиваючи підсумки дослідження, можна стверджувати, що наприкінці формувального експерименту студенти експериментальної групи досягли гарних результатів, про що свідчать рівні сформованості мотиваційного-ціннісного, когнітивного й діяльнісного компонентів крос-культурної компетентності.

Крім того, у ході експерименту встановлено, що рівень сформованості крос-культурної компетентності студентів контрольної групи, які навчалися за традиційними програмами, мав незначну динаміку порівняно з початковими даними експерименту.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. Отримані дані свідчать про суттєвий вплив формувального експерименту на формування крос-культурної компетентності майбутніх економістів-аграріїв, адже дані експериментальної групи після експерименту значно відрізняються від даних контрольної групи та від даних першого зрізу діагностики.

Список літератури

1. Садохин А.П. Межкультурная коммуникация / А.П. Садохин. – М.: Альфа-М; ИНФРА, 2006. – 288 с.

2. Леонтович О. Введение в межкультурную коммуникацию / О. Леонтович. – М.: Гнозис, 2007. – 368 с.

3. Берри Д. В. Кросс-культурная психология / Д.В. Берри, А.Х. Пуртинга, М.Х. Сигалл, П.Р. Дасен; пер. с англ. – Харьков: Гуманитарный центр, 2007. – 560 с.

В статье сравниваются результаты педагогического эксперимента по формированию кросс-культурной компетентности будущих экономистов-аграриев. Сравнительный анализ контрольной и экспериментальной групп свидетельствуют об эффективности предложенной педагогической технологии по формированию кросс-культурной компетентности будущих экономистов-аграриев. Доказано существенное влияние формирующего эксперимента на формирование кросс-культурной компетентности будущих экономистов-аграриев, ведь данные экспериментальной группы после эксперимента значительно отличаются от данных контрольной группы и от данных первого среза диагностики.

Кросс-культурная компетентность, экспериментальная и контрольная группы, методика, педагогический эксперимент.

УДК 378.12

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

П.М. Решетник, кандидат педагогічних наук

В статті викладені основні методологічні основи технології навчання. Розглядається теорія синергетики – як нова методологічна основа побудови різноманітних технологій навчання. Приведена порівняльна характеристика традиційного і особистісно-орієнтованого навчання, які відповідно розроблені на основі системного та синергетичного бачення сутності процесу навчання. Вказані недоліки сучасних педагогічних теорій, які побудовані на основі системного підходу.

Технологія навчання, синергетика, самоорганізація, саморозвиток методологічні основи, організація навчального процесу.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науки й техніки, нестримний ріст інформації, в тому числі і навчальної, робить уже неможливим навчання за вчорашніми канонами, старими шляхами, методами й формами. Сьогодні вимагає від того хто навчається не стільки засвоєння навчальної інформації, скільки уміння знаходити необхідну інформацію і використовувати її для своїх потреб. Цьому повинна сприяти відповідна система організації навчання, система розвитку особистості, відповідна технологія навчання.